

Izvirni znanstveni članek/Article (1.01)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 81 (2021) 4, 849—856

Besedilo prejeto/Received:09/2021; sprejeto/Accepted:09/2021

UDK/UDC: 27-423.79:165.742

DOI: 10.34291/BV2021/04/Stivic

© 2021 Štivić, CC BY 4.0

Stjepan Štivić

Upanje v krščanstvu in transhumanizem

Hope in Christianity and Transhumanism

Povzetek: Upanje je večplasten pojem. Navadno zadeva stanje osebe, ki si – glede na dane okoliščine – želi dober izid. Upanje v krščanstvu ne ovrže navedenega pomena upanja, ampak ga vključi in ga prestopi. To upanje velja za obljubo, razodeto v Jezusu Kristusu. Čeprav njegova polna vsebina presega realnost, je na izkustveni ravni delno navzoča v krščanski eksistenci. Transhumanizem, priljubljeno ideološko gibanje današnjega časa, ponuja izpolnitev vsebine človeškega upanja – nesmrtnosti in odprave trpljenja – v zgodovinskem okviru z uporabo človeških moči. Avtor v središče postavlja pojem upanja v krščanstvu in prikazuje njegovo nespojiljivost s transhumanistično podobo človeka in njegove prihodnosti. V krščanstvu upanje pomeni pričakovanje, ki je odnos med dajalcem obljube in sprejemnikom. Krščanska misel opozarja na krizo upanja v sodobni družbi in navaja simptome, ki jih je mogoče prepoznati v transhumanizmu. Transhumanizem temelji na ideji progressa, ki bo skozi sodobno tehnologijo kot orodje uresničil človekovo upanje – nesmrtnost in odpravo trpljenja. Način doseganja vsebine upanja je predružačenje biološkega temelja človeka.

Ključne besede: krščansko upanje, kriza upanja, transhumanizem, pričakovanje, progress, tehnologija

Abstract: Hope is a layered concept. However, hope usually refers to the condition of a person in which a good outcome is desired regarding given circumstances. The hope in Christianity does not refute the stated meaning of hope but includes and transcends it. That hope refers to the promise revealed in Jesus Christ. Although its full content transcends reality, it is partially present in Christian existence on an experiential level. Transhumanism, a popular ideological movement of today, offers the fulfilment of the content of human hope – immortality and the abolition of suffering – in a historical framework through human powers. The author puts the notion of hope in Christianity at the centre and shows its incompatibility with the transhumanist image of man and his future. In Christianity, hope is about expectation, which is the relationship between the giver of the promise and the acceptor. Christian thought gives attention to a crisis of hope in modern society and lists symptoms that can be recognized in transhumanism. Transhumanism is based on the idea of progress, which will realize man's hope – immortality and abolition of suffering – through modern technology as a tool. How the content of hope will be achieved is a reshaping of the biological basis of man.

Keywords: hope in Christianity, the crisis of hope, transhumanism, expectation, progress, technology

1. Uvod

Pojem upanja je večplasten. Poleg razprav v teologiji in filozofiji večplastnost pomena kaže potrebo, da fenomen upanja preučujemo z različnih znanstvenih vidikov. Na pojem upanja seveda naletimo tudi v bogati vsakdanji jezikovi rabi. Pravimo, da upanje lahko dobimo, gojimo, izgubimo ali komu damo (SSKJ 2014: ‚upa-ti‘; ‚nadejati se‘). Poleg različnih pristopov ima upanje vselej pomen emocije in emotivnega stanja osebe, ki upa na dober izid težkega stanja ali izziva. Krščansko pojmovanje upanja te dimenzije ne spodbija, temveč jo vključuje in nadgrajuje (Cessario 2007, 41–42).

Krščansko upanje izhaja iz človekovega obstoja, ki je med vero v milostnega Boga in nepopolnimi okoliščinami v svetu, med trpljenjem in smrtjo. Izhaja iz človeka kot bitja, ki se obrača k prihodnosti – to je *ens sperans*. Znotraj tega okvira je upanje dinamika, ki jo konstituirata razodetje, izpolnjeno v Jezusu Kristusu, in njegova obljuba. Govorimo o temeljni značilnosti krščanske eksistence, ki je ne moremo omejiti na osebno hotenje, saj njena dinamičnost izhaja iz osebnega odnosa – dajalca, dane obljube in njenih prejemnikov. Ta odnos ima svojsko temporalnost in se kaže kot pričakovanje dane obljube. Ne govorimo o linearnem pojmu časa (*futurum*), marveč o času osebnega odnosa zaupanja in predanosti (Šagi-Bunić 1981, 286–291).

Transhumanizem je sodobno ideološko gibanje, ki zagotavlja rešitev brezupnemu stanju trpljenja in umiranja v svetu. Današnji pojem je v svojem programskem in ideološkem smislu nastal konec osemdesetih let, izpod peresa britanskega filozofa Maxa Mora, v krogu časopisa *Extropy* in inštituta Extropy Institute. Konec devetdesetih sta filozof Nick Bostrom in matematik David Pearce ustanovila Svetovno transhumanistično organizacijo (pozneje *Humanity +*), ki jo utemeljuje „Transhumanistična deklaracija“. Dandanes v številnih deželah poznamo transhumanistične politične stranke. Transhumanizem v razpravah o človekovi prihodnosti in o prihodnosti sveta predvideva tehnološko predrugačenega človeka. Pot do tega cilja je postopno predrugačenje telesa, ki se bo sklenilo v obliki nekega novega obstoja (Bostrom 2005, 14–15). Tudi če ni neposredno govora o upanju, transhumanizem problem definira in ponudi rešitev. Rešitev človeškega stanja, ki izhaja iz biološkega temelja, se z uporabo tehnologije objavi kot zmaga nad biološko smrtjo. V transhumanizmu je mogoče o upanju govoriti zgolj pogojno, saj računa izključno na zaris prihodnosti, to pa tvori linearni čas progressa.

2. Krščansko upanje

Govoriti o krščanskem upanju pomeni, govoriti o mestu, ki ga ima v življenju verujočih naznanjena obljuba, namenjena vsem ljudem (Leon-Defour 1969, s.v. „upanje“). Krščansko razodetje je razodetje osebnega Boga človeku v Jezusu Kristusu (Heb 1,1-4). Na formalni ravni to razodetje tvorijo eksistencialni napotki in obeti. Za krščansko upanje sta značilni dve temeljni obljubi: Kristusov ponovni prihod in obljubljeni

večno življenje po smrti. Krščansko existenco zamejuje napetost med zavestjo o skrbnemu Bogu, ki je izvir življenja,¹ ter minljivostjo in ranljivostjo človeka.²

Nastanjenost človeka – med skrbnim Bogom in težavnostjo, strnjeno v biblijskih vrsticah – naznačuje pojem *status viatoris*.³ Pojem naznači scenarij potovanja k prihodnji blaženosti (Rim 8,18-21). Glede na to se upanje javlja kot posledica odgovora na vprašanja o tem, kaj je vsebina prihodnje blaženosti in sprejemanja te vsebine. Na tej poti se človek giblje med zgrešenimi cilji in predanostjo obljubi (Cessario 2007, 43; 52). Predrazumevanje naznanjenih obljub je v vsebini razodetja, da je Jezus Kristus, utelešeni Bog, razodel Boga Očeta kot ljubezen. Jezus Kristus se je utelesil zaradi človeka – vstopil v njegovo trpljenje in umiranje –, da bi človeku z vstajenjem odprl blaženo življenje pri Bogu. Vstajenje življenjskih tegob ne uniči, temveč jih osmisli v Bogu, ki jih je sam izkusil in še vedno sodeluje v človeškem trpljenju in smrti (Mt 25,34-46; Jn 3,16-21).

Torej, učinek sprejemanja razodete obljube je upanje. S sprejemanjem obljube nastopi odnos tistega, ki kaj obljubi oziroma obljubo da, in tistega, ki obljubo sprejme. Popolna izpolnitev obljube se zgodi po smrti (1 Kor 15,26). Upanje je eshatološko, saj njegov predmet prestopa stvarnost. Predpostavlja osebni odnos (Gal 4,6; Cessario 2007, 42; 47). Tu je človeški razum pred skrivnostjo, saj je Bog sam Bog upanja (Rim 15,13), kot predmet upanja in kot izvor upanja in osebni Bog, ki se nada dovršitve svojega stvarstva (Fisichella 2001, 71). To je upanje na obljubo, ki človeka reši (Rim 8,24; 1 Tes 5,8). Vendar rešitev tu ni prihodnji dogodek na lenti časa, temveč ima zase značilno temporalnost. To je čas pričakovanja, neposredni čas, ki ga prebija krščanska existenca. Svoj čas živi iz tega, kar pričakuje (*ex-spectare*), vendar tako, da obljubljeni čaka na način, da je nekako že tu. Krščansko upanje ne načrtuje svoje prihodnje vsebine, temveč svoj *novum* živi v danih razmerah (Štivić 2016, 49). To temelji na stališču, ki ga najdemo v pismu Kološanom, da so namreč tisti, ki so verovali v Kristusovo vstajenje, sovstali (συνυπερβητε) z njim, tu in zdaj (Kol 2,12; 3,1). To temporalnost utemeljuje osebni odnos zaupanja in predanosti.

Pri razpravi o upanju ima v filozofsko-teološki tradiciji posebno mesto Tomaž Akvinski. Tomaž uvidi večplastnost upanja kot fenomena, čeprav meni, da je upanje v bistvu upanje v Boga kot izvor dobrega in darovalca večne blaženosti. Tudi če velja, da je upanje darovano kot milost (STh II–II q. 17, a.1; 2; 6), drugje pravi, da je up vselej delno utemeljen v izkušnji (STh I–II q. 40, a.5). Na podlagi teh lastnosti lahko pristopimo k Tomaževi analizi strukture upanja, ki vključuje: dobro (*bonum*), to dobro je prihodnje dobro (*bonum futurum*), prihodnje dobro je težko doseči (*bonum arduum*), prihodnje in težko dosegljivo dobro je možno dobro (*bonum possibile*).

¹ »S kožo in z mesom si me oblekel, s kostmi in kitami si me sklenil. Podelil si mi prijazno življenje in tvoja skrb je varovala mojega duha.« (Job 10,11-12)

² »Sedemdeset let traja naše življenje, osemdeset let, če je krepko; kar je bil njihov ponos, je muka in beda, hitro mine in mi odletimo.« (Ps 90,10)

³ Pojem je uvedel nemški filozof Josef Pieper (1904–1997). Pieper je z izrazom *status viatoris* mislil človekovo existenco kot življenjsko pot do blaženosti, ki se dopolni v smrti oziroma v posesti blaženosti, to je: *status comprehensoris* (Malović 2008, 70). Pojma *status viatoris* in *status comprehensionis* drugače najdemo pri Tomažu Akvinskem, v tekstu *De passionibus animae* na primer.

Predmet upanja je uresničenje možnega dobrega (STh I–II q. 40, a. 1). Akvinski razlikuje dvojno gibanje upanja k možnemu dobremu – nadejanje in pričakovanje. Nadejanje (*sperare*) je, ko človek upa, da bo nekaj dosegel s svojimi lastnimi napori. Pričakovanje (*expectare*) pa je, ko človek upa, da bo kaj dosegel s tujo pomočjo (STh I–II q. 40, a. 1). Zadnje zadeva upanje v polnem smislu. Njegova predmeta ne omejujeta rok in prostor (Trstenjak 1985, 52). Filozofsko rečeno, takšno upanje je transcendentno, saj njegov predmet prestopa zemeljsko-zgodovinsko, je pa tudi transcendentalno, saj je njegov predmet darovan in delno izkusljiv in kot takšen vpliva na zgodovinsko raven *hic et nunc*. Drugače rečeno, krščansko upanje stvarnega sveta ne izničuje, le da bi zgradilo nov in boljši svet. Krščansko upanje razpira pot od obljubljenega (prihodnjega) dejanskosti glede na zdajšnje možnosti. Upanje v smislu rešitev omogoča razumevanje in sprejemanje stvarnosti (Barišić 2001, 11; SS tč. 15).

V okrožnici *Spe salvi* papeža Benedikta XVI. najdemo poglavje *Ali je krščansko upanje kaj individualnega?* (SS tč. 13–15) Vprašanje izvira iz stvarne potrebe, da krščansko upanje razmejimo glede na dihotomijo individualno in komunitarno. Krščansko upanje je individualno, vendar samo zato, ker jo omogoča *communio*, prostor vstopanja v vsebino obljube. Odgovor na zastavljeno vprašanje najdemo v povzetku vere, ki ga beremo v besedah: »Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem, z vso dušo in z vsem mišljenjem. To je največja in prva zapoved. Druga ji je podobna: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.« (Mt 22,37-39) Na teh besedah počiva krščansko razumevanje upanja – njegove transcendentne in transcendentalne narave.

3. Kriza upanja

V preteklem stoletju je bilo upanje ena od osrednjih tem filozofskih in teoloških razprav, raztegnilo se je v naš čas, na to je kot dejstvo vplival mejnik novega tisočletja (Malović 2008). Upanje je v krščanstvu konstitutivno za človeka toliko, da ga lahko določimo kot *ens sperans*. V apostolski postsinodalni spodbudi *Ecclesia in Europa* Janeza Pavla II. je upanje središnji pojem premisleka oznanjanja evangelija v evropskem kontekstu novega tisočletja. Prvo poglavje spregovori o sodobnem stanju oziroma o krizi upanja. Pri tem krizo lahko razumemo dvojno. Prvič, kriza je stanje, na katero upanje na svoj način odgovarja, v tem smislu je kriza za upanje konstitutivna. Drugič, kriza obstaja v tem smislu, kakor to definira Friedrich Mordstein, ki zapiše: »Kriza označuje nevarno stanje, v katerem je nekaj, kar ne bi smelo biti, in ni nečesa, kar bi moralo biti.« (1966, 7) Kriza upanja zadeva to zadnje, in v tem smislu pravimo:

»Vzrok izgubljanja upanja je v *poskusu uveljavljanja antropologije brez Boga in brez Kristusa*. Ta način mišljenja je privedel do tega, da naj bi ‚človeka‘ videli kot absolutno središče vsega bivanja. Zmotno ga postavlja na mesto Boga in ob tem pozablja, da ni človek ustvaril Boga, ampak je Bog ustvaril človeka. Pozabljanje Boga je vodilo v propadanje človeka.« (EE, tč. 9)⁴

⁴ V okrožnici *Spe salvi* papež Benedikt XVI. raziskuje razvoj pomena upanja od Francisa Bacona (1561–

V krščanski perspektivi kriza upanja v prvi vrsti pomeni antropološki problem. Krščanska antropologija ima človeka za središče vsega, kar je ustvarjeno – v smislu odgovornega upravljavca drugih bitij –, to pa se ne zlije s podobo narcisoidnega tirana (Globokar 2018, 362). Problem se kaže v tem, da človek zanika izvorni ‚predmet‘ upanja oziroma živi, *etsi Deus non daretur*. Vendar človek svoje usmerjenosti k prihodnjemu ne more zanikati (EE tč. 11). To gledanje se naprej pokaže v želji in potrebi, nadkriliti sebe samega in svet, prevladati vse omejitve in utesnitve (Šagi-Bunić 1981, 287). V tako vnaprej omejenem upanju uzre besedilo dokumenta razlog bistvene spremembe kulturnega, religijskega in znanstvenega konteksta:

»Mnogi potrebujejo upanje in menijo, da bodo našli mir v minljivih in krhkih stvareh. Tako transcendenci zaprto, v *prostor tega sveta* omejeno upanje enačijo z rajem, ki ga obljubljata znanost in tehnika; z različnimi oblikami mesijanizma, z uživaško srečo, kot jo ponuja porabništvo, ali z namišljenim občutkom sreče, ki ga umetno povzročajo mamila; tudi z različnimi oblikami milenarizma, z mamljivostjo vzhodnih filozofij, z iskanjem oblik ezoterične duhovnosti in z različnimi tokovi nove dobe (*new age*).« (EE, tč. 10)

Potreba upanja, ki se vnaprej omejuje na metode tehnoznanosti oziroma njenih kulturnih izpeljank, je vnaprej obsojena na neuspeh. Kritika počiva na stališču, da se upanje, tudi če je minljive narave, izpolni onstran smrti. Tu se dogaja obrat oziroma poskus udejanjenja upanja v času. Pri tej preobrnitvi se ne računa več na razodeto obljubo, temveč edinole na progres človekove sposobnosti razpolaganja z življenjem. Obljuba, ki jo naznanitev daje, postane vera v človekovo neomejeno moč. Govorimo o stanju *aversio o Deo*, ki ga povzroča stališče *conversio ad creaturam* (Cessario 2007, 55). Končno pa – v novih oblikah scientističnega redukcionizma – človek kot *ens technologicus* – upanja ne potrebuje, saj bo v pogledu svojih možnosti s svojimi lastnimi silami postal *ens perfectum et immensum*. Prav ta sprememba naznani ‚človekov propad‘.

4. Upanje v transhumanizmu

Krščansko upanje in transhumanizem se ne zmoreta poistovetiti, saj temeljita na različni antropološki podlagi. Transhumanizem ne pozna ideje Boga ali transcen-

---

1626) dalje. Po odkritju povezave eksperimenta in znanstvene metode se zavest postopno spremeni; glede izgubljenega raja pa človek lahko uporabi vse znanje, da bi ga sam obnovil. Odnos zveze znanosti in prakse je človeku odprl možnost razpolaganja s stvarmi. Možnost znanstvenega razpolaganja s stvarmi, ki jo daje praksa znanosti, je ustvarila idejo progressa. Progres je vero in upanje v oznanjene razodete obljube zamenjal z vero v človekov razum in svobodo, ki sta ostala pojmovno nedorečena. Razpad ideje linearnega progressa je postal očiten v preteklem stoletju – ob atomskih bombah, zločinih totalitarnih sistemov –, danes pa je vse bolj pereč ob različnih zgledih tehnoinženirskega razpolaganja in spreminjanja človeka in narave. Torej, progres znanstvene prakse in etična dimenzija življenja nista identična (SS, tč. 16–23).

Problem lahko uzremo tudi *ad intra* kot krizo oznanjevanja, ki se kaže kot šibka vez med odgovorom na smisel življenja in božjim rešiteljskim delovanjem v zgodovini (Šarčević 2001, 102). Z drugimi besedami: »Ali verjame Cerkev, ali verjamemo mi, sedanji kristjani, da je Kristus živ, da je živ zdaj?« (Šagi-Bunić 1981, 240)

dence zunaj človeka samega. Transhumanizem razpolaga z idejo dizajna človekove prihodnosti in razprostrta človekove moči s ciljem nadaljnega krotjenja mehanizma evolucije in njene končne dovršitve v novi različici človeka (provoculija). Konferenca francoskih škofov je že v naslovu dokumenta iz leta 2013 zaslutila bistvo te razlike: »Transhumanizem ali ko se uresniči znanstvena fantastika«. ⁵ Iz te perspektive je transhumanizem zgolj namišljeno upanje. Problem razodeva spoznanje dejstva, da je to lažno upanje praksa tehničnih znanosti. Dokument zato postavi vprašanje: Kam gre človeštvo? (Singbo 2021, 301–306) Krščansko upanje izhaja iz antropoloških danosti in ostaja znotraj okvira človekovega biološkega temelja. Rečeno v jeziku transhumanizma: pobožanstvenje človeka se kot krščanski *enhancement* dogaja v okviru sholastičnega gesla *gratia praesupponit naturam*. Transhumanizem, tudi če izhaja iz naturalizma, jemlje človeško naravno stanje kot problem. Mnenja je, da se mora biološka zasnova človeka strukturno spremeniti s konvergentnimi tehnologijami – z nanotehnologijo, z biotehnologijo, z informacijsko in kongitivno znanostjo. Konvergentne tehnologije omogočajo strategijo transhumanizma, da človek – ko aktivno oblikuje svojo evolucijo – prestopi tudi to in vstopi v posthumano stanje (Young 2006, 251; 396; 371–372).

Med različnimi vplivi se transhumanizem zarisuje predvsem religijsko in popularno znanstveno. Religijsko nit bomo opisali s primerjavo transhumanistične terminologije s krščanskimi koncepti. Ob naštevanju na drugo mesto vpisujemo krščanske pojme: *homo cyberneticus* – *homo viator*; singularnost – *parousia*; *uploading* možganov – *metanoia*; *cyberspace*/virtualnost – *transcendenda*; telesnost – *greh*; tehnična transformacija – *odrešenje*; kronika – *vstajenje*; *life extension* – *večno življenje*; futurologija – *eshatologija*; *homo Deus* – *soteriologija*; dizajnirana evolucija – *upanje* itd. V teh podobnostih uzremo, da lahko religiološko gledamo transhumanizem kot sekularno zgodovino odrešitve, saj njegovi pojmi spominjajo na temeljne krščanske koncepte. Ta soteriologija ne računa na usmiljenega Boga, temveč na moč svojega lastnega proizvoda, ki bo svojega proizvajalca v nekem določenem prihajajočem trenutku rešil iz biološke omejenosti. Ta narativ je na nivoju (avto)sugestije ali neke vrste kolektivne avtosugestije z uporabo prozelitičnega delovanja. ⁶ Ob tem poslanstvu se tehnoznanstveni uspehi in dosežki uporabljajo za razlago logosa transhumanističnega upanja (O’Giebyln 2017).

Druga popularnoznanstvena korenina transhumanizma vodi k ideji kibernetike N. Wienerja (1894–1964) (Singbo 2021, 128). Kibernetika je s svojimi metafizičnimi predpostavkami omogočila, da se znanstvena fantastika udejanji. Kibernetika pri-

⁵ Cerkevno stališče do ideologij, kakor je transhumanizem, je moč razbrati iz vrste enciklik, na primer *Fides et ratio* (1998) v tč. 5, 46, 81, 88; *Caritas in veritate* (2009) v tč. 7, 8, 14, 16, 68–71, 75, 77 itd., ali pa iz različnih drugih dokumentih (npr. *Lettera Placuit Deo ai Vescovi della Chiesa cattolica su alcuni aspetti della salvezza cristiana* (22.2. 2018) in *Lettera del Santo Padre Francesco al Presidente della Pontificia Accademia per la vita in occasione del XXV anniversario della sua istituzione* (11 febbraio 1994 – 11 febbraio 2019)).

⁶ »Transhumanizem ne čuti potrebe niti nima volje za globlji razmislek o svojih ontoloških predpostavkah. Svojo interpretacijo človeka jemlje kot samoumevno oziroma verjame, da ima takšno razumevanje povsem splošno veljavo zaradi sprejetosti znanosti in tehnologije v družbi.« (Klun 2019, 594) Zapisana avtosugestija je besedilo transhumanista Nicka Bostroma, *A History of Transhumanist Thought* (2005), v katerem avtor transhumanistične ideje vpisuje v preteklost in ustvarja vtis, da gre za nekaj takega kot je *transhumanismus perennis*.

stopi k bivajočemu – ne glede na to, ali je to človek, žival ali stroj – z vidika treh pojmov: sistem, informacija in kontrola (Wiener 1989, 16). Kibernetika njihove razlike briše in meni, da bistvenih razlik ni, v funkcionalnem smislu je vse to isto – različna je le stopnja zapletenosti. Sistem, tukaj človeka, je mogoče omejiti na informacijske procese, ki jih lahko posredujemo in kontroliramo (Greguric 2018, 85–87). Tako bi se načelno lahko – meni Wiener – proces človeškega telesa prenesel in utelesil v novi snovi, in to tako, da se ohranita integriteta in kontinuiteta identitete. Človekovo identiteto najdemo v informacijskih procesih, ki so porok spremembe mentalnih in fizikalnih sprememb v sistemu. Transhumanizem ima na voljo prav tako podobo človeka (Wiener 1989, 96).

Transhumanistična podoba človeka je empirična, zaklenjena v imanentni razvoj človeške stvarnosti. Razvoj človeka je – glede na to, kar se bo odigralo – izključno posledica človekove kontrole in ne-kontrole, to je: biološke spontanosti, ki ji človek hlapčuje. Narava ima svoj spiralni, kronološki red porajanja in propadanja, človek pa linearni čas progressa (*futurum*), ki naj premaga naravno strukturo reda. Ta vizija izgublja možnost upanja kot pričakovanja. Obstaja zgolj oblikovanje, dizajniranje, ki se izvaja v linearnem času progressa (Peters 2011, 148; 161–163). Upanje se kot odnos do prihodnjega preobrne v brezup zaradi dejstva, da se lahko zadeve spreobrnejo – govorimo o eksistencialnem riziku (Bostrom 2001).

5. Sklep

Pojem upanja je večplasten pojem. Nanj naletimo v vsakdanjem govoru in ga navadno doživljamo kot duševno stanje osebe, ki si – soočena z izzivom – želi dober izid. Krščansko upanje vključuje vsakodnevno rabo pojma, a jo prestopa. Krščansko upanje je obenem izkustvena usmerjenost na prihodnje dobro, hkrati pa razume tudi doseganje dobrega, na katero ni mogoče popolnoma vplivati. Popolna vsebina krščanskega upanja je onkraj smrti, a dosegljiva, zaradi vstajenja Jezusa Kristusa.

Glede na koncepcijo krščanskega upanja pomeni transhumanizem lažno upanje, saj so njegovi cilji uresničljivi v času. Transhumanizem ima religijska obeležja, pravzaprav je to neznanstveno stališče, da bo tehnologija rešila vse človekove probleme. Radikalno povedano: govor je o samorešitvi človeka v procesu samo-re-kreacije. Ideja prihodnjega je omejena na avtodizajniranje človeka, kot proces prestopanja trenutnih bioloških omejitev, ki so razlog trpljenja in smrti. Človekov odnos do prihodnjega se omeji na uresničenje ‚načrta‘ v zgodovini. Tako želi transhumanizem dovršiti in izpopolniti človeka (človeka kot *ens sperans*) v časovnem okviru skozi tehnologijo.

Tudi če obstaja pojmovna podobnost krščanskega upanja in transhumanizma, sta oba bistveno nespojiljiva. Krščanskega upanja ni možno spojiti z idejo človeka boga. Krščansko upanje snuje svojo misel na odnosu do oblube večnosti ob popolnem Bogu. Transhumanizem gradi popolnega človeka na temelju tehnostvenih dosežkov, vendar so kriteriji njegove vizije znanstveno nedosegljivi. Krščanstvo si ne utvarja, da je znanost, in razlog svojega upanja zagotavlja v osebnem

oznanilu, od začetka do danes. Krščansko upanje se ne giblje v linearnem času progressa in biološkega trpljenja in smrti ne izključi kot dela življenja. Transhumanizem nima zagotovila, da človek ne bo več načrtoval, ne glede na to, kako tehni-ziran in napreden že bo. Ustrezno je vprašati, ali bo človek, če ne bo upal več, postal nemisleče, nemiselno, brezupno, nečloveško bitje?

Kratice

EE – Janez Pavel II. 2003 [Cerkev v svetu / Ecclesia in Europa].

SS – Benedikt XVI. 2008 [Rešeni v upanju / Spe salvi].

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika.

STh – Tomaž Akvinski 1920 [Summa theologiae].

Reference

- Barišič, Pavo.** 2001. Traganje za nadom u suvremenoj filozofiji. V: Nediljko Ante Ančić in Nikola Bižaca, ur. *Kršćanska nada na početku novog stoljeća*. Split: Crkva u svijetu.
- Benedikt XVI.** 2008. Okrožnica Rešeni v upanju. Cerkevni dokumenti 116. Ljubljana: Družina.
- Bostrom, Nick.** 2005. A History of Transhumanist Thought. *Journal of Evolution and Technology* 14, št. 1. <https://www.nickbostrom.com/papers/history.pdf> (pridobljeno 25. 7. 2021).
- — —. 2001. Existential risks. *Journal of Evolution and Technology* 9, št. 1. <https://www.nickbostrom.com/existential/risks.html> (pridobljeno 25. 7. 2021).
- Cessario, Romanus.** 2007. *Kreposti*. Zagreb: KS.
- Fisichella, Salvatore R.** 2001. Nada pak ne postidiuje. V: Nediljko Ante Ančić in Nikola Bižaca, ur. *Kršćanska nada na početku novog stoljeća*. Split: Crkva u svijetu.
- Globokar, Roman.** 2018. Krščanski antropocentri-zem in izkorišćevalska drža človeka do naravnega okolja. *Bogoslovni vestnik* 78, št. 2:346–364.
- Greguric, Ivana.** 2018. *Kibernetička bića u doba znanstvenog humanizma*. Zagreb: Pergamena.
- Janez Pavel II.** 2003. Cerkev v Evropi. Cerkevni dokumenti 103. Ljubljana: Družina.
- Klun, Branko.** 2019. Transhumanizem in transcendenca človeka. *Bogoslovni vestnik* 79, št. 3:589–599.
- Leon-Dufour, Xavier.** 1969. *Rječnik biblijske teologije*. Zagreb: KS.
- Malović, Nenad.** 2008. Ima li nade u današnjoj filozofiji? *Riječki teološki časopis* 16, št. 1:65–80.
- Mordstein, Friedrich.** 1966. *Menschenbild und Gesellschaftsidee: Zur Krise der politischen Ethik im 19. Jahrhundert*. Stuttgart: W. Kohlhammer-Verlag.
- O’Gieblyn, Meghan.** 2017. God in the machine: my strange journey into transhumanism. *Guardian*, 18. 4. <https://www.theguardian.com/technology/2017/apr/18/god-in-the-machine-my-strange-journey-into-transhumanism> (pridobljeno 5. 8. 2021).
- Peters, Ted.** 2011. Transhumanism and the Post-human Future: Will Technological Progress Get Us There? V: Gregory R. Hansell in William Grassie, ur. *H+/-: Transhumanism and Its Critics*, 147–175. Philadelphia: Metanexus.
- Singbo, Odilon-Gbènoukpo.** 2021. *Teološko-bioetičko vrjednovanje transhumanističke antropologije*. Zagreb: KS.
- Šagi-Bunić, J. Tomislav.** 1981. *Vrijeme suodgovornosti*. Zagreb: KS.
- Šarčević, Ivan.** 2001. Krščanski razlog nade – odgovor na čovjekovo traženje smisla života. V: Nediljko Ante Ančić in Nikola Bižaca, ur. *Kršćanska nada na početku novog stoljeća*. Split: Crkva u svijetu.
- Štivić, Stjepan.** 2016. Kako filozofsko živeti? Faktično življenjsko izkustvo in praktičanska skrupnost v filozofiji religije Martina Heideggra. *Phainomena* 25, št. 96/97:5–64.
- Tomaž Akvinski.** 1920. *The Summa Theologiae of St. Thomas Aquinas*. London: Burns Oates & Washbourne.
- Trstenjak, Anton.** 1985. Človek bitje upanja. *Vestnik IMŠ* 6, št. 2:49–57.
- Wiener, Norbert.** 1989. *The Human Use of Human Beings: Cybernetics and Society*. London: FAB.
- Young, Simon.** 2006. *Designer Evolution: A Transhumanist Manifesto*. New York: Prometheus Books.